

Streszczenie

Polski papież wskazał liczne elementy tworzące relację poszczególnych osób do narodu, z którego się one wywodzą. Stąd w niniejszym opracowaniu punktem wyjścia stało się zagadnienie odpowiedzialności jednostki wobec narodu, którego jest ona częścią. To zobowiązanie względem swego narodu zostało naświetlone w wymiarze troski o zachowanie wartości historycznych, kulturowych, rodzinnych, a także zobowiązań polityków, zgodnie z tym, co Jan Paweł II przedstawił swoim rodakom podczas pielgrzymek do ojczystego kraju.

Najbogatszy obraz wrażliwości Ojca Świętego na miłość do Ojczyzny zyskujemy dzięki prezentacji postaci, które przypominał i na które się powołał w swoich homiliach oraz przemówieniach podczas pielgrzymek do Polski. Do bogatego zbioru ponad dwustu oficjalnych wypowiedzi należy dołączyć wypowiedzi improwizowane. Podczas wielu wystąpień odkrywał przed swoimi słuchaczami zalety duchownych i świeckich osobowości obecnych w najstarszych dziejach narodu, aż po współczesność. Mówił o władcach, postaciach zasłużonych dla polskiej nauki i życia społecznego. Analizował dorobek twórców kultury polskiej, a szczególnie literatury. Chętnie ich wspominał i cytował przemyślenia wymienianych osób. Przypominał znaczenie wielu dzieł wchodzących w skład centrum kultury polskiej.

Przedmiotem patriotyzmu Jana Pawła II są najważniejsze wydarzenia i miejsca, które na mapie historycznej i geograficznej Polski stanowią świadectwo dziejów narodu, poczynając od chrztu Mieszka I, po bogatą współczesność XX wieku. Dla papieża osoby, wydarzenia, miejsca, a także symbole polskości są uzupełniającą się lekcją rozumienia etosu narodu polskiego. Ojciec Święty nawiązywał do przełomowych, często chlubnych wydarzeń, jak Chrzest Polski czy protesty robotnicze z lat osiemdziesiątych XX wieku. Mówił również o epizodach w historii, które pokazywały słabości Polaków, nierzadko wpływające na dramaturgię wydarzeń. Przykładem mogą być kryzysy państwowości polskiej, w tym rozbiór Polski dokonany przez trzy sąsiednie mocarstwa. Jan Paweł II poprzez beatyfikacje i kanonizacje akcentował znaczenie wielu osób, które stały się chlubą narodu polskiego i wniosły do jego dziejów świetlane przykłady. Stali się oni wzorcem nie tylko silnej wiary, ale także gorącej, oddanej służby Ojczyźnie. Z tym wiązały się symbole polskości, o których mówił z przekonaniem, że są one materialnymi świadkami ducha i tożsamości narodu.

Janowi Pawłowi II towarzyszyło przekonanie, że na przestrzeni dziejów są dwa istotne czynniki kształtujące polski patriotyzm: Kościół katolicki, a szerzej chrześcijaństwo oraz państwo. W Kościele widział ogromną, nawet centralną siłę społeczną wpływającą na obraz tożsamości narodowej Polaków. Świadczy o tym nieprzerwana obecność Kościoła w historii Polski. Rolę tej instytucji uwypuklają jej wysiłki na rzecz promocji zasad moralnych, które są fundamentem życia nie tylko jednostek czy rodzin, ale również całego narodu. Kościół, zdaniem polskiego papieża, ma niekwestionowane zasługi dla wielu zjawisk i inicjatyw społecznych. Znaczenie Kościoła w stosunku do państwa posiada, w pewnym wymiarze, wyższą pozycję w formowaniu postaw patriotycznych w dziejach Polski. Państwo bowiem doświadczało braku ciągłości historycznej. Zmiany systemu władzy, zabory, wojny, a następnie konsekwencje tych wydarzeń powodowały niestabilność, a nawet długie przerwy w funkcjonowaniu państwa. Papież podkreślił, że niezmienną pozostaje odpowiedzialność władz za zachowanie depozytu tradycji narodowej, troska o jedność społeczeństwa, także przez obronę praw poszczególnych osób, grup i całej wspólnoty narodowej. Spełnienie tej misji wobec narodu ma również wymiar podmiotowy. Jan Paweł II przypominał o odpowiedzialności nie anonimowych, czy zbiorowych grup politycznych rządzących państwem, ale uwrażliwiał na odpowiedzialność każdego polityka wobec własnego sumienia i historii.

Słowa kluczowe:

Patriotyzm, ojczyzna, tożsamość narodowa, odpowiedzialność, Kościół, państwo.